

SAKSBEHANDLER
Anne Midtrød

VÅR REF.
09/00203-9

ARK. B - Bygninger
270 (Herdla) Askøy - Ho

DERES REF.

INNVALGSTELEFON

DERES DATO

VÅR DATO
10.09.2015

TELEFAKS
+47 22 94 04 04
postmottak@ra.no
www.riksantikvaren.no

Se mottakerliste

Herdla torpedobatteri - Askøy kommune - Fastsetting av forskrift om fredning med hjemmel i lov om kulturminner § 22a j. §15

Riksantikvaren viser til forslaget om fredning av Herdla torpedobatteri i høringsbrev av 16.8.2012.

Vi oversender herved «Forskrift om fredning av Herdla torpedobatteri, Askøy kommune, del av gnr.42 bnr.276» fastsatt av Riksantikvaren 6.9.2015.

Fredningen skjer med hjemmel i lov om kulturminner av 9. juni 1978 nr. 50 (kulturminneloven) § 22 a, jf. lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven) 10. februar 196 kap VII og forskrift 9. februar 1979 nr. 8785 om faglig ansvarsfordeling mv. etter kulturminneloven, § 12 n.1. Det er Riksantikvaren som vedtar forskriften.

1. Bakgrunn for fredningssaken

Bortsett fra NIKE-batteriet i Asker, er ingen stridsanlegg fra tiden etter annen verdenskrig representert i Landsverneplanen for Forsvaret (FB 2000). Nyere anlegg ble ikke vernevurdert fordi de fremdeles var operative.

I år 2000, i forbindelse med modernisering av Forsvaret, jf. St.prp. nr. 45 "Omlegging av Forsvaret i perioden 2002-05", ble 9 kystartillerifort (hhv. seks 75mm- og tre 120mm kanonfort) samt 6 undervannsanlegg (hhv. tre minefelt og tre torpedobatterier) tatt ut som operative anlegg og langtidslagret i påvente av ytterligere utredninger om Forsvarets fremtidige behov for slike anlegg. I 2006 ble det, jf. St.prp. nr. 42, vedtatt at anleggene skulle nedlegges og følgelig avhendes. Alle er bygget mot slutten av 1980-årene og representerer de siste stasjonære kystartillerianlegg bygget i den siste fasen av den kalde krigen.

Parallelt med nedfasingen har Forsvaret, i samarbeid med Riksantikvaren, arbeidet for å sikre vern av ett anlegg pr type; herunder ett torpedobatteri, ett 120mm kanonfort og ett 75mm kanonfort.

Stridsanlegg fra de siste 20-30 år representerer viktig og interessant samtidshistorie som reflekterer den internasjonalt spente situasjonen under den kalde krigens siste tiår, så vel som den militærhistoriske og våpenteknologiske utvikling.

Internasjonalt er dette et arbeid som omfattes av stadig større oppmerksomhet.

2. Saksgangen

Fredning av Herdla torpedobatteri ble varslet i brev av 13.3.2009. Høringsbrev datert 16.8.2012 med forslag til forskrift ble sendt til berørte parter med 6 ukers høringsfrist. Det ble mottatt to høringsuttalelser. Riksantikvaren har hatt nært samarbeid med Forsvarsbygg ved Nasjonale festningsverk i forberedelsen av saken.

3. Høringsuttalelser

Riksantikvaren har mottatt høringsuttalelse fra Museum Vest, Herdla museum datert 27.9.2012. Det kommenteres tre forhold. Det ene er benevningsene for ulike deler av anlegget. Det andre forholdet er omfanget av løst inventar og den tredje kommentaren gjelder uklarhet om hvilket større løst inventar (nærmere bestemt hvilken torpedotralle) som skal fredes.

1) Museet har forslag om å endre benevnelser i forskriften slik at inventarnavn blir mer i samsvar med faktisk bruk og termer brukt på anlegget. Se oppstillingen nedenfor.

2) Museum Vest synes at lista over løst inventar kunne vært mer utfyllende og at hele anlegget burde vært gjennomgått slik at det forelå en komplett inventarliste der grensen mellom fast og løst inventar ble definert. Beholdningen av løst inventar som foreslås fredet kunne vært utvidet.

3) Museet stiller spørsmål ved hvilken torpedotralle som fredes som større løst inventar. I dag finnes bare den tyskbygde manuelle. En norskprodusert «Tyssehenger» og en automatisert torpedotralle med avansert teknologi befinner seg ikke lenger ved anlegget.

Hordaland fylkeskommune v/fylkestinget ga uttalelse i møte 21.11.2012.

Fylkeskommunen slutter seg til fredningen og uttaler at anlegget representerer viktige sider ved den nyere forsvarshistorien og videre at det er viktig å ta vare på et representativt utvalg av kulturminner fra den kalde krigen.

Riksantikvarens vurdering av høringsuttalelse fra Museum Vest

1) Riksantikvaren har rådført seg med Nasjonale festningsverk om forslagene til endrete benevnelser. Det er foretatt en avveining av hensynet til å nytte offisielle benevnelser versus benevnelser som var i vanlig bruk på anlegget. Konklusjonen fremgår av oversikten nedenfor:

Tekst i forslag til forskrift	Museets forslag til endret benevnelse	Konklusjon /begrunnelse
kommandoplass	container for operasjonsrom	Den aktuelle containeren er på stedet merket «Observasjonsrom K3». Forskriften korrigeres i tråd med dette. Også øvrige benevnelser på containere suppleres med K.nr.
kommandoplasscontainer	operasjonsromscontainer	Forskriften korrigeres, jf. ovenfor
kamera med dag- og nattkapasitet	dagslyskamera og IR-kamera	Museets forslag er mer presist, dvs. forskriften endres til: dagslyskamera og IR-kamera
ammunisjonslager	krigshodebunker eller krigshodelager	Den offisielle og mer generelle benevnelsen ammunisjonslager opprettholdes.

2) Det er bare større løst inventar som kan fredes. Det finnes en rekke mindre, løse gjenstander og elementer som var nødvendige for drift av anlegget. Slike gjenstander kan ikke fredes, men det er positivt at den museale driften kan ivareta at slike gjenstander likevel kan bevares på stedet.

3) Den automatiserte torpedotrallen befinner seg ikke ved anlegget lenger. Heller ikke den enklere såkalte «Tyssehengeren» er der lenger. Fredningen kan kun forholde seg til gjenstander som finnes på det fredete anlegget. Bare den manuelle tyskproduserte torpedotrallen kan derfor inngå i fredningen. Forskriften er korrigert på dette punktet. For øvrig er det positivt om museet kan formidle informasjon om de tekniske løsningene som ble utviklet i Norge og nyttet ved anlegget.

4. Forholdet til naturmangfoldloven

Prinsippene i lov om forvaltning av naturens mangfold av 19. juni 2009 nr. 100 (naturmangfoldloven) §§ 8-12 skal legges til grunn ved offentlig myndighetsutøvelse som berører naturmangfoldet.

Vi viser til høringsbrevet der naturmangfoldet er nærmere omtalt.

I høringsrunden kom det ikke merknader til dette temaet. Etter nærmere vurdering er kravet om dispensasjonsbehandling ved utskifting av ødelagt vegetasjon tatt ut av forskriftens § 1-4 *Dispensasjon* litera b). Forsvarsanleggets forterreng inngår i omfanget av fredningen, men ikke dagens vegetasjon. I § 1-6 *Forvaltningsplan*, annet ledd, er kravet om at skjøtselsplan for vegetasjon skal forelegges Riksantikvaren er likeledes tatt ut av forskriften.

Etter Riksantikvarens vurdering vil det ikke være noe motsetningsforhold mellom å bevare kulturminnet Herdla torpedobatteri og å foreta skjøtsel av vegetasjon og dermed opprettholde naturmangfoldet i området. Riksantikvarens forskrift er således i tråd med naturmangfoldloven § 7.

5. Riksantikvarens konklusjon

Forslagene til endring av benevnelser er vurdert og til dels etterkommet. Forslaget om utvidet omfang av fredning av løst inventar er ikke tatt til følge. Det er ikke fremkommet synspunkter som tilser at anlegget ikke bør fredes. Forskriften, som er redigert mht benevnelser, men uendret i omfang av fredningsobjekter i forhold til høringen, vil gi nødvendig adgang til dispensasjon, jf. kulturminneloven § 15a første ledd.

6. Kunngjøring av forskriften, tinglysing og salg

Forskrift om fredning av Herdla torpedobatteri er fastsatt av Riksantikvaren 6.9.2015 og følger vedlagt sammen med kart som viser lokalisering av inventarene og området som omfattes av fredningen.

Forskriften vil bli kunngjort i Norsk Lovtidende avd. II. Vedtak om fredning ved forskrift er ikke et enkeltvedtak etter forvaltningsloven og kan derfor ikke påklages. Ved avhending av eiendommer ut av Statens eie, skal henvisning til forskriften og dato for kunngjøring i Norsk Lovtidend tinglyses som heftelse på eiendommen. Orientering om avhending, kopi av skjøte og

opplysninger om nye eier må sendes Riksantikvaren umiddelbart etter at eierskifte er gjennomført.

Riksantikvaren ber om at aktuelle kjøpere eller leietakere gjøres kjent med forskriften og innholdet i dette brevet.

Vennlig hilsen

Jørn Holme

Hanna Geiran

Vedlegg: 2, Det er:
Forskriften
Fredningskart datert Forsvarsbygg 8.4.2011

Kopi til: Fylkesmannen i Hordaland, Postboks 7310, 5020 Bergen/
Fortidsminneforeningen - Bergen og Hordaland, Klostergaten 28, 5005 BERGEN

Mottaker	Kontaktperson	Adresse	Post
Askøy kommune		pb 323	5323 Kleppestø
Forsvarsdepartementet		Pb 8126 Dep	0032 OSLO
Hordaland fylkeskommune		Postboks 7900	5020 Bergen
Museum Vest		Museumsvegen 9	5337 RONG
Nasjonale Festningsverk		Postboks 405 Sentrum	0103 OSLO
Skifte Eiendom - Forsvarsbygg		Postboks 405 Sentrum	0103 OSLO